

Fjä
Östfi
Tuhk
Alltn
var r
Pyry
han
med
1945
och

Hilp
3 Re
åter
Den
besi
tred
och

4 På
AB
ing
så F
ing
Der
st s
mo
SK
cip
koi
Py
sta
fra
Va
sta
mc
Jo
ih
so
ös

4 l
de
dc

B-post Porto betalt

~~Avs: Svensk Fjällrasavel
c/o Kristina Torén
Stagneliusvägen 23 VI
112 59 Stockholm~~

INSÄNDARBILDER

Snart är det sommar:

Betessläpp på Brottan 2010! Till vänster 285 Suna, far: 6840 Gunde, mf: 6837 Bamse. Kon till höger är 5 Fjällros, far: 6850 Röde Orm, mf: 6837 Bamse. Foto: Thomas Lundholm

Fjällkon

SVENSK FJÄLLRASAVELS TIDSKRIFT nr 2/2011

Kallelse till årsmöte, sid 5

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel

F
F
v
1
1

Det kom ett mail från Pampas:

Hej!

Igår anlände Hövding, Faramir o Snökung äntligen till Pampas.....!!!!

Den som väntar på något gott väntar ju aldrig för länge, så vi får hoppas att de blir verkliga topptjurar....

Bifogar några kort som jag tog idag. Femtekalvaren är samma ko som producerade så bra redan som 3:e veckan men vi har inte fått resultaten ännu. Men som Du kanske ser på gräset, så har det regnat, så gräset växer och produktionerna har ökat rejält. Medeltalet i hela flocken är nu 25 liter, 3,8% protein 4,5% fett.

Och visst håller juvret upp fint?

Snövit som kalv.

Nu är hon redan i gruppen som semineras.

Tiden lider och vi med den!

15 doser Fjällrassperma har också sänts till provinsen Formosa, på gränsen till Brasilien för att användas vid seminering av lokala kor....
spännande!!

Kramar
Elizabeth Avendano

Innehåll

Ett mail från Pampas.....	2
Styrelsen har ordet.....	3
Föreningsadresser.....	4
Redaktörsord.....	4
Kallelse till årsmöte.....	5
Verksamhetsberättelse 2010.....	6-7
Avelsinfo.....	8-10
Allergier och mjölk.....	11
Mina tankar om Fjällkon i dagens jordbruk.....	12-13
Biologiska gränser.....	13-16
Gamla recept från Hälsingland.....	16-17
Hur ska vi göra med tidningen..	18
Livdjurslistan.....	19
Insändarbilder.....	20

Tidningen Fjällkon

Redaktör:

Kristina Torén
Stagneliusvägen 23, 6tr
112 59 Stockholm
tel/fax, kväll: 08/656 88 09
e-post:kristina.toren@comhem.se

Ansvarig utgivare:
Robert Nilsson

Tryck:

Kph Trycksaksbolaget AB, Uppsala
Tidningen Fjällkon är Svensk Fjällrasavels medlemstidning som ges ut ca 4 ggr per år. Däremellan skickas aktuell information ut.
Annonseringen med radannonser i tidning och info-blad med t.ex. "Köpes/Säljes" är gratis för medlemmar.
Samtliga artiklar i Tidningen Fjällkon är författade av redaktionskommittén om ej annat anges. Åsikter framförda i signerade artiklar delas inte automatiskt av Svensk Fjällrasavel, utan är författarnas egna.
Tidningen får i korta drag citeras om källan anges. Eftertryck är dock förbjudet utan skriftligt tillstånd från Svensk Fjällrasavel.
ISSN 1401-7806
Utgivningsbevis PRV nr 21560
Medlemsavgift:
300:- insättes årligen helst på Svensk Fjällrasavels BG 5361-8070.
OBS! Skriv ditt namn och adress!

STYRELSEN HAR ORDET

Lite funderingar från lagårdsbacken.

I dag har vi haft klövverkarn här, jag måste bara säga att jag trivs med vår klövverkare. Han är lugn och trevlig – jobbar systematiskt och är snäll och lugn med korna.

Man har ju ibland haft klövverkare som varit mer eller mindre folk- och koilska, som bara klagar och svär åt korna, och själv är man en idiot som har små j-v-liga fjällkor och rödkullor, som ni alla vet så kan ju just kullkor vara lite egensinniga och envisa -men ack så personliga och trevliga. Och som min klövverkare säger så går de även bra att verka mindre kor men man får släppa dem framme i grinden – de har ju grimman på i alla fall. Jag har varit med om klövverkare som sagt att de inte går.. att verka tex kvigor..Och efter oss skulle han åka vidare till en som har 2-3 kor. De är ju detta med personkemi och djuröga.

De är kul att jobba med någon som man trivs med. Tycker han har intressanta åsikter och erfarenheter. Bl a detta att staten vill mer eller mindre förbjuda uppboundna lagårdar. Enligt klövverkaren så är ju inte alltid lösdrift bara en dans på rosor.

Han anser att många lite äldre lösdriftgårdar ofta får ganska mycket problem med klövhälsan, så som klövshälsan, klövexem och fång.

Allt har ju sina för och nackdelar. Men själv funderar jag ibland hur "dom som bestämmer" har tänkt att det skall bli i Sverige?

Läste häromdagen att Sveriges största eko mjölkgård skulle ha 1500 kor, i mitt sinne så känns denna storlek som omöjlig, hur skall det gå till att släppa ut 1500 kor morgon och kväll på bete, och hur mycket mark går de inte åt för att ha bete till alla korna..

Tycker det blir lätt upptrampat av mina 25 kor jag haft om det varit regnigt i slutet av sommaren.

Men tydligen tycker inte "dom som bestämmer" att det är någon idé att hålla på med 25-30 kor längre, utan man måste satsa på minst 50 gärna 150 kor för att få lån på banken..

Annars så går det ju framåt på gården, nu är ju de flesta djuren ute på bete. Vi skall väl snart börja med slåttern, men inte denna vecka då förra veckans (pingstveckan) 25- 30 gradiga värmebölja nu bytts mot 10-15 gradigt regn och åskväder. Men det behövs ju vatten också ..

I år har verkligen vädret varit extremt, känns de som, först i vinter så var det ju massor med snö och snöade det inte så var det jättekallt, vi fick skotta taken på lagården och maskinhallarna, till slut visste man inte vart man skulle göra av all snö då man skottade gården. Och man trodde ju inte att snön skulle försvinna förrän framåt midsommar nästan då vi här i Hudiksvallstrakten hade mer än 1 meter snö. Men snön försvann ju med en rasande fart i April, så den bara på ett par veckor var helt borta.

Ha en bra sommar allihop och hoppas vi syns på Årsstämman i sommar!!

Louise Lindquist

Omslagsbilden:

213 Trippa, e: 6801 Bude, på bilden hos Louise Lindquist, Bergsjö
Foto: Louise Lindquist

Svensk Fjällrasavel

hemsida www.fjallko.se

Ordförande:
Robert Nilsson
Övre Svartlå 515
961 98 Boden
tel: 0928-401 06
fax: 0928-402 10
e-post: korn@telia.com

Vice ordförande:
Robert Eklundh
Kanalvägen 904
811 95 Järbo
tel/fax: 0290-705 25
e-post: nilsesihyttan@telia.com

Kassör:
Evy Schale
Killhult
312 98 Våxtorp
tel/fax: 0430-311 18
e-post: evy@schale.se

Sekreterare:
Annelie Söder
Kläcklinge Lyckan
355 96 Kalvsvik
tel: 0730-59 46 95
e-post: anneliesoder@hotmail.com

Ledamöter:
Louise Lundqvist
Andersfors 5797
820 70 Bergsjö
tel: 0652-530 33
e-post: gimskogen@tyfonmail.se

Thomas Lundholm
Brottan
820 77 Gnarp
tel: 0652-207 00
e-post: brottan@telia.com

Göran Lundström
Hagby-Focksta 14
740 20 Vänge
tel: 070-593 66 13
e-post: goran.lundstrom@yahoo.se

Suppleanter:
Lars Halvarsson
Perjosvägen 5
782 75 Malungsfors
tel: 073-028 00 01

Anders Söderberg
Hagby-Focksta 14
740 20 Vänge
tel: 076-127 63 05

Valberedning (s. k.)
Lars-Göran Lindgren
Velinga Sjogerdala 2
522 92 Tidaholm
tel: 0502-221 11

Revisor:
Lennart Olofsson
St Bredäng 10
461 95 Trollhättan
tel: 0520-42 32 90

Revisorssuppleant:
Tove Undin
Västerlän 98
424 35 Angered

Livdjursförmedling:
Mårten Dahlberg
Mariebergs Gård 1296
872 96 Bjärträ
tel: 0612-532 67
fax: 0612-531 07
OBS! Tel. tid måndagar
12-13

Stambokföring:
Göran Lundström
Hagby-Focksta 14
740 20 Vänge
tel: 070-593 66 13
e-post: goran.lundstrom@yahoo.se

Renrasighetsintyg
Robert Eklundh
Kanalvägen 904
811 95 Järbo
tel/fax: 0290-705 25

Fjällnära kommitté:
Ivan Eriksson (s. k.)
Torsvi Svanviken
745 99 Enköping
tel: 0171-830 35
Lars-Göran Lindgren
Ann Andersson
Lars Halvarsson

Avelskommitté
Thomas Lundholm
Göran Lundström
Robert Nilsson

Tidningen Fjällkon
Redaktör:
Kristina Torén
Stagneliusvägen 23, 6tr
112 59 Stockholm
tel: 08-656 88 09, kväll
e-post: kristina.toren@comhem.se
Ansvarig utgivare:
Robert Nilsson

Redaktörsord

Hej!

Här kommer nummer 2!

I denna kan ni bl. a. läsa om Peter Anderssons tankar om fjällkon i fagens jordbruk, biologiska gränser, om allergier och mjölk och gamla recept från Hälsingland m.m. På sid 5 hittar ni kallelsen till årsstämman, glöm inte att anmäla er före den 10/7!

Här i storstan´ har det för min del varit en jobbig vår, med mängder av olika provtagningar och väntan på provsvar inför medicinering för min reumatism. Nu har jag äntligen fått medicin, det känns bra och förhoppningsvis blir jag nu piggare och kan börja jobba heltid igen!

Vi har en hel del att se fram emot nu, dels årsstämman i slutet på Juli och sedan Elmia i Oktober!

Ha nu en riktigt skön sommar allihopa!

Kristina

OBS! Manusstopp! OBS!

Manusstopp till nästa nummer av tidningen är den

15/8 2011!

Material skickas till redaktör Kristina Torén
e-post: kristina.toren@comhem.se
Postadress ser ni här till vänster.

Svensk Fjällrasavel

KALLELSE TILL ÅRSSTÄMMA**28/7 - 30/7 2010**

Härmed kallas medlemmarna i Svensk Fjällrasavel till årsstämma 28/7 - 30/7 2010 hos Håkan Lundqvist och Karin Strömberg på Granhammar, Vintrosa

Preliminärt stämmoprogram

28/7

c:a 12-15.00 Ankomst Granhammar

15.00 Välkomstfika i ladan

16.00 Föreningsinfo

19.00 Middag

Efter middagen får de som är intresserade provfiska kräftor.
Övriga samlas i ladan för mys och textil verkstad.

Kvällsfika

29/7

Frukost i ladan

10.00 Utfärd med bil till Kjell och Iréne på Svansgård
Trädgårdsfika
Vidare till Lekeberga där man huserar Kungens får och även har Fjällnära djur.
Lunch
Efter lunchen far vi till Berga gård där man har 12000 KRAV-höns och vi får smaka på Lyckliga
Hönans fantastiska glass gjord av fjällkomjolk från Karin och Håkan och KRAV-ägg från gården.
Spännande grödor odlas på gården.
Eftermiddagsfika

18.30 Middag med kräftor och diverse tilltugg.
Efter middagen håller Lennart Fröding föredrag med bildspel om sin bok Hästen i jordbruket.

30/7

Frukost i ladan

10.00 Årsmötesförhandlingar

Efter årsmötet avslutas stämman

Vi samsas om gårdens enkla stugor med utedass. Tillgång till dusch och inomhustoaletter finns. Medtag sängkläder och handduk. Pris: 2200 kr per person

Sista anmälningsdag är 10/7

anmälan göres till expeditionen: Kristina Torén, 08-6568809, kväll el. kristina.toren@comhem.se

Om Du/Ni behöver speciell mat p. g. a. allergi, meddela detta vid anmälan.

För den som är intresserad så kan man gå in på www.ostbiten.se och titta närmare på omgivningen och företaget.

Svensk Fjällrasavel
Verksamhetsberättelse för år 2010.

Föreningens styrelse och förtroendevalda har under året bestått av.

Ordförande. Robert Nilsson.

Vice Ordf. Robert Eklundh

Sekreterare. Före stämman Evy Schale, efter stämman Anneli Söder.

Kassör. Före stämman Siw Andersson, efter stämman Evy Schale.

Ledamot. Louise Lindqvist.

Ledamot. Thomas Lundholm.

Ledamot. Före stämman Anneli Söder, efter stämman Göran Lundström.

Firmatecknare

Robert Nilsson och Evy Schale var för sig.

Arbetsutskott

Ordförande, kassör och sekreterare.

Valberedning inför stämman

bestod av Jan-Erik Spånberger sammankallande, Marie Kallin, och Lars Göran Lindgren, med Ivan Eriksson som suppleant.

Avelskommitté

Thomas Lundholm sammankallande, Göran Lundström och Robert Nilsson.

Fjällnära kommitté

Ivan Eriksson sammankallande, Lars Halvarsson, Lars-Göran Lindgren och Ann Andersson.

Hemsidesansvarig

Lars Schale.

Stamboksregistrator

Göran Lundström.

Livdjursförmedlare

Mårten Dahlberg.

Rensasighetsintyg

Robert Eklundh.

Stöd och sponsoransökningar

Louise Lindquist, Anneli Söder och Robert Nilsson.

Redaktion för Fjällkon

Kristina Torén.

Texter till husdjur

Avelskommittén.

Styrelsen har under 2010 haft 6 protokollförda sammanträden vara 4 på telefon och ett konstituerande.

Föreningens tidning fjällkon har utkommit med 3 nummer, nr 4 hann inte färdigställas under 2010.

Medlemsantalet vid årets utgång var 250 st.

Årsstämman

Föreningen höll sin stämma i Skåne på Forsakarsgården utanför Degeberga med förre ordföranden Håkan Andersson och hans hustru Helena Djurhed som arrangörer. Ankomstdagen (torsdagen den 29 juli) hade vi avelsinformation med diskussioner och på kvällen åkte vi in till Åhus på "räkfrossa" med efterföljande glasskalas. Andra dagen åkte vi till Håkans och Helenas gård och fick förplågnad och information samt bese korna i hagen. Vi gjorde även en avstickare till Helenas släkts hemgård för att där bese ett antal vackra nordsvenska hästar. Efter lunch fortsatte vi vår skånska odysseé och for ut mot Österlen med stopp på Kiviks musterier och besök på

Stenshuvuds nationalpark med kakbuffén på cafe Annorlunda som ett uppskattat stopp.

Utflykten guidades förtjänstfullt av Helena. På kvällen var det vildsvinsgrisfest på Forsakarsgården där förtjänst-tavlor delades ut. Boris Karlsson Stavershult fick pris för "förtjänstfullt och långvarigt arbete för fjällkon". Den sista dagen hade vi årsmöte och efter förhandlingarna och lunch kunde de som ville besöka Andreas Nilsson i Hörby för att se på hans fjällkor eller börja resan hemåt.

Avelsarbetet.

Avelskommittén har under året kontinuerligt jobbat gentemot Viking Genetics för att vara dom behjälpliga i framtagandet av nya ungtjurar. Samarbetet har fungerat bra och vi har än så länge lyckats hålla Viking Genetics med nog många kalvar så att det hela tiden finns nya ungtjurar med varierande härstamningar att sätta in när de äldre blivit färdiganvända. Ett bekymmer är det vårtvirus som härjar på anläggningen i Falkenberg och gör att penis på många ungtjurar är kraftigt beväxt med vårtor Dessa får under lång tid får brännas bort för att möjliggöra samling av dom. Vi har varit nära att tappa en tjur på det sättet vilket skulle vara ett avbräck då antalet tillgängliga tjurar är så litet. Vad gäller Alebäckssamlingen så är som vanligt de sista åren antalet tillgängliga tjurar bekymrande få. Förhoppningsvis gör de till årsskiftet 2011 skärpta reglerna för att få en avelstjurgodkänd att fler tjurar ska finnas tillgängliga att samla till kommande år. Utfallet på Alebäckssamlingen 2010 blev synnerligen tunt med bara en godkänd tjur 1130 Torak, då en tjur vägrade betäcka och en gav ej godkänd sperma. Den fjällnära tjuren 16 Skug-gans Göran lyckades bra och uppvägrade resultatet en smula. Vi får hoppas på bättre lycka 2011.

Kontinuerligt föreningsarbete.

Under 2010 besökte Robert Eklundh och Thomas Lundholm STN-stämman i Snåsa i Nord-Trøndelag.

Förfrågningar kring rasrenhet från Jordbruksverket har skötts av Robert Eklundh understödd av Robert Nilsson. Arbetet har försvårats av att Jv inte skickar ut bedömningsbara härstamningar vilket ger Robert Eklundh en svår sits i att försöka handlägga frågorna snabbt. Vi har ett flertal gånger påtalat dessa brister i dokumentation för Jv men hittills med tunt resultat.

Föreningen har som gångna år bedrivit rådgivning kring avelsfrågor och stödfrågor samt servat medlemmarna med livdjursförmedling.

Sökandet av EU-stöd till föreningens arbete är ett sorgebarn. Vårt arbete är kontinuerligt och långsiktigt varför det kan vara svårt att dela upp i den "projektform" som Jv kräver. Ingen från föreningen kunde närvara på den information kring dessa frågor som Jv höll i Nässjö av alla ställen och vår begäran om information i frågorna har inte hörsammats vilket gör arbetet med ansökningarna svårare och mer tidskrävande.

Under 2010 har det tyvärr som vanligt varit svårt att få fram material till Fjällkon vilket ledde till att nr 4 2010 inte hann komma ut under 2010 utan först i februari 2011. Vad som ska göras i frågan för att den ska få en lösning övergår Redaktörens och Ansvarig utgivares förstånd.

På många sätt går saker och ting fjällrasens väg men det lilla antalet djurägare och beroendet av EU-systemets olika stödformer till jordbruket gör rasen fortsatt sårbar om förutsättningarna ändras snabbt. Förhoppningsvis kan föreningen fortsatt framgångsrikt föra fjällrasens talan och ta tag i de frågor som dyker upp vartefter och framtiden för rasen säkras alltmer under 2011.

Styrelsen.

Viking Genetics

I förra numrets lista över ungtjurar/väntetjuror hade det tyvärr smugit sig in några felaktigheter, bland annat hade en tjur fallit bort och några andra fått fel nummer, men i detta nummer presenterar vi en korrekt och uppdaterad lista. Dessutom fick två tjurar byta namn, eftersom det redan fanns en fjällnära tjur som heter Joker tyckte vi att det var bäst att låta den nya Jokern få ett nytt namn för att undvika framtida hopblandning av dessa. Denna tjur heter numera 6879 Sidor, efter sin mor Siesta och på grund utav att han är just sidig!

Den andra tjuren med nytt namn är den som tidigare kallades för Brolle. Det finns tydligen både SRB och SLB-tjuror med detta namn och därför önskade Viking att vi valde ett annat namn. Han heter nu således 6881 Översten. Vi har ju redan en Major och en Fänrik så varför inte fortsätta med den traditionen och sätta in en Överste i aveln. Modern till Översten heter dessutom Öros så även där följer vi traditionen att använda moderns begynnelsebokstav även i sonens namn!

Vi har ingen ny ungtjur att presentera i detta nummer då 6876 Arn tyvärr fick slaktas utan att han kunnat lämna någon sperma. Orsaken var som nämndes i förra numret det penisapillom som härjar hos Viking Genetics. Trots upprepade behandlingar blev Arn aldrig bra så därför togs beslutet att han skulle slaktas.

6877 Fänrik skall förhoppningsvis börja lämna sperma snart, så om allt går som det ska, kommer det en närmare presentation av honom i kommande nummer. Vi har även 6878 Moltas som börjar bli mogen för att lämna sperma, så det känns ju tryggt att det fylls på med nya tjurar.

Använd ungtjur!

Det har varit lite trögt med försäljningen av ungtjurarna nu i vinter så vi vill gärna slå ett slag för dessa. De aktuella ungtjurarna på listan, 6872 Snökung, 6873 Faramir och 6875 Hövding har alla tre en ganska unik och ovanlig härstamning jämfört med de senaste årens Viking-tjuror, så nån av dessa ungtjuror borde kunna passa bra på de flesta kor i våra besättningar! Använd alltid dessa tjurar i första hand så att vi kan få en snabb avkommebedömning och så att vi kan sätta in så många nya tjurar som möjligt i aveln!

Bra avkommebedömda tjurar skall i så stor utsträckning som möjligt användas till att göra nya avelstjuror!

Alebäckstjuror

Vill man ändå bryta av och använda något annat än materialet som tillhandahålls av Viking genetics så har vi ju stora valmöjligheter bland våra Alebäckstjuror. Där finns nåt från de flesta tjurlinjer representerat och vill man ha helt unika härstamningar så finns det många att välja mellan där.

Vi skulle ändå vilja slå ett slag för tjurarna i grupp 1. Denna grupp är oerhört viktig för fjällrasaveln på så vis att den representerar många helt obesläktade tjurlinjer och den behövs således för att även på sikt hålla inaveln stängd. Tyvärr är det så att grupp 1 "sackar" efter de andra grupperna när det gäller både antalet kor och antalet avelstjuror. Det är med andra ord av största vikt att vi försöker få fram fler bra kor i grupp 1, och då gärna kor med mycket färg. Överväger ni att beställa hem doser från någon Alebäckstjur så tänk då på att även ta hem någon grupp1-tjur varje gång så att vi kan få igång även den gruppen.

Både grupp 2 och grupp 3 är mer eller mindre självgående numer. Med självgående menar vi att det kommer nya tjurkalvserbjudanden kontinuerligt utan att vi från avelskommittén behöver "propagera" för att använda vissa tjurfäder. Det är därför dags att vi nu gör en kraftsamling med grupp 1.

Det finns många bra och intressanta tjurar i grupp 1, vi nämner några här som exempel.

165 Leo, kodnr 7-556, ur L-linjen från Uttersjöbacken, finns som morfar till 6840 Gunde. 94 i mjölkindex vilket är klart godkänt. Har ibland gett ganska liten avkomma så använd honom inte på de allra minsta korna.

32 Goding, kodnr 7-707, ur R-linjen från Norbergs i Blåvik, finns med som morfars far till 6875 Hövding. Har också 94 i mjölkindex, och har 118 på mastitresistens vilket borde kunna borga för en bra juverhälsa på avkomman. Var ganska "blek" i färgen själv så tänk på det om vill använda honom.

9150 Tor, kodnr 7-761, norsk import. Född hos Elisabet och Amund Wormstrand som försett STN-aveln med ett otal goda tjurar de sista 20 åren. Modernet till Tor köpte dom från Rörostrakten när dom startade sin mjölkproduktion för 30år sedan. Far, Morfar och MMF till Tor är alla sk langtidslagrade okser som STN föreningen köpte in av det yppersta norska avelsmaterialet då man ett tag la ned sin egen tjuruppfödning med tanke på att bygga upp ett samarbete med gamla Nordavel. Efter det havererade samarbete som aldrig egentligen kom igång blev det materialet sen kärnan i den återuppbyggda STN-aveln. Tors mormor finns med på rekordlistan över fjällkor med hög livstidsavkastning.

1283 Gandalf, kodnr 7-849, samma moder som 6875 Hövding, vilken är den nu levande fjällkon med högst livstidsavkastning! Fadern är 161 Smille vilken är en de Alebäckstjuror som har gett överlägset mest med mjölk, vilket borde ge förutsättning att även Gandalf nedärver bra med mjölk. Döttrarna efter Smille var även mycket tilltalande exteriört. Gandalf var dock mycket blek, nästintill helvit, och ärvde även sin färglöshet så använd gärna honom på kor som har rikligt med färg.

forts. på sid 10

Avkommebedömda semintjuror från Viking Genetics

Tillgängliga och godkända fjällrastjuror från Viking Genetics.

Nu har vi gort en ny lista över Viking Genetics tjurar som är avkommebedömda. Här har vi tagit med all den viktigaste informationen.

Namn:	Gr:	Kodnr	Stamb.	Far:	Mf:	Ant dött	Ant Min	Mjolk	F%	P%	Dotter fert.	Kf	Kmf	Mast-res	Övr. sjukd.	Ö-tal	Ant. bed	Res-lighet	Ben	Juvert	Spenn-längd	Lymne	Mjolk barhet	Tjurindex
6769 Delta	1	6-6769	96769	38 Desing	786 Maro	81	95	100	95	96	112	109	95	93	80	105	32	91	97	97	94	120	111	-6
6840 Gunde	1	3-6840	96840	739 Gute	165 Leo	59	93	94	98	99	93	112	80	99	98	104	26	109	100	106	95	102	104	-8
6847 Levis	1	3-6847	96847	46 Lester	161 Smille	61	98	100	102	99	98	98	91	89	100	101	27	92	102	97	108	102	85	-7
6851 Gus	1	3-6851	96851	6840 Gunde	161 Smille	42	88	88	101	100	95	110	84	98	95	108	22	97	110	110	105	97	109	-12
6746 Hompest	2	6-6746	96746	940 Hompen	726 Basker	111	100	103	93	97	101	88	89	105	86	105	32	101	79	124	94	94	116	+5
6801 Bude	2	3-6801	96801	6758 Bula	6768 Deger	33	103	105	100	98	100	102	92	99	102	107	6	103	100	93	104	118	111	+3
6837 Bamse	2	3-6837	96837	6759 Bam	940 Homp.	42	100	103	101	98	98	94	94	116	92	93	19	97	100	102	91	102	121	+1
6838 Lars	2	3-6838	96838	6787 Laro	6748 Bör	69	97	97	103	100	106	109	111	109	104	101	26	88	100	104	91	105	97	+3
6839 Hadar	2	3-6839	96839	6742 Harg	6759 Bam	43	106	104	102	102	98	95	85	99	97	88	18	100	102	106	109	92	100	+6
6841 Hasse	2	3-6841	96841	6742 Harg	940 Homp.	40	96	96	99	100	94	93	85	104	101	74	13	97	100	104	109	97	102	-9
6845 Baba	2	3-6845	96845	6759 Bam	729 Hom.	51	102	99	102	100	108	101	90	107	100	95	24	95	107	102	94	97	111	+6
6854 Josef	2	3-6854	96854	6758 Bula	6746 Hom.	39	110	114	93	96	102	96	89	104	97	106	24	110	102	91	98	92	114	+11
6856 Fred	2	3-6856	96856	6787 Laro	6758 Bula	38	106	102	113	104	99	103	99	103	97	111	24	98	97	106	88	105	81	+12
6858 Rille	2	3-6858	96858	147 Riss	6715 Lage	40	89	86	106	104	106	101	83				24	91	84	97	95	87	88	
6861 Dacke	2	3-6861	96861	6715 Lage	53 Gullidus	35	94	89	114	106							16	100	100	124		74	92	
6738 Mast	3	6-6738	86738	786 Maro	723 Figer	127	93	92	104	102	109	102	72	110	92	103	43	92	105	110	86	100	97	-3
6777 Makro	3	6-6777	96777	6724 Mikro	786 Maro	107	103	104	95	99	103	91	109	85	107	99	27	109	87	100	109	94	88	-1
6780 Mise	3	6-6780	96780	6724 Mikro	786 Maro	117	106	105	96	101	103	86	115	92	94	99	40	109	110	86	95	110	90	+3
6848 Birk	3	3-6848	96848	708 Bill	41 Duvolet	30	86	83	104	103	104	101	95	99	104	92	16	88	110	102	97	107	100	-16
6849 Aragorn	3	3-6849	96849	710 Agaton	6748 Bör	35	104	102	98	102	99	116	92	105	107	97	16	98	100	100	97	87	111	+6
6850 Röde Orm	3	3-6850	96850	6777 Makro	41 Duvolet	56	105	105	95	100	111	95	104	89	101	93	25	101	87	86	95	97	88	-2

Ungtjurar och väntetjurar från Viking Genetics

Denna lista utgörs av de nya ungtjurarna som vi rekommenderar att ni använder i så stor utsträckning som möjligt. Väntetjurarna är de tjurar som gått ut i tillräckligt stort antal doser (ca 500 st) och som i väntan på sin avkommeprövning är så kallade väntetjurar

Namn:	Grupp:	Kod nr:	Stb nr:	Far:	Mf:
Ungtjurar					
6872 Snökung	3	7-6872	SvFj96872	1202 Rist	208 Monogram
6873 Faramir	3	3-6873	SvFj96873	57 Filur	2000 Maraton
6875 Hövding	1	3-6875	SvFj96875	29 Ise	196 Ludde
Väntetjurar					
6858 Rille	2	3-6858	SvFj96858	147 Riss	164 Lim
6860 From	2	3-6860	SvFj 96860	6765 Homa	6742 Harg
6861 Dacke	2	3-6861	SvFj96861	6715 Lage	53 Gulldus
6862 Baltazar	2	3-6862	SvFj96862	6702 Bazar	234 Sprint
6864 Vidio	3	3-6864	SvFj 96864	120 Viss	40 Pelle
6865 General	3	3-6865	SvFj 96865	6780 Mise	40 Pelle
6869 Marieberg	1	3-6869	SvFj96869	1 Solberg	161 Smille
6867 Rapp	3	3-6867	SvFj96867	56 Riv	715 Rito
6870 Salvador	2	3-6870	SvFj96870	6858 Rille	6839 Hadar
Inköpta kalvar/ungtjurar på gång under sommar och höst 2011					
6877 Fänrik	3	3-6877	SvFj96877	1102 Fagott	2086 Boss
6878 Moltas	2	3-6878	SvFj96878	6839 Hadar	6758 Bula
6879 Sidor	2	3-6879	SvFj96879	6854 Josef	6839 Hadar
6880 Gulleman	3	3-6880	SvFj96880	6849 Aragorn	30 Herman
6881 Översten	2	3-6881	SvFj96881	6845 Baba	6765 Homa

Har Ni en framtida avelstjur på gång?

Som alltid är det intressant att få information från Er om tjurkalvar som kan vara intressanta för avel. Hör av Er till Thomas Lundholm, tel: 070-731 36 14, mejl: brottan@telia. com

1301 Duve, kodnr 7-854, Duve var en mycket reslig tjur med en mycket högavkastande moder, fadern 6840 Gunde har gett resliga döttrar med bra juver, bra mjölkbarhet och som överlevt i lagårdarna, vilket gett ett bra index på överlevnad. Undvik att använda honom på kvigor.

Det var några exempel på intressanta tjurar i grupp 1. Gå gärna ut på hemsidan, där har ni kompletta listor på alla tjurar som finns tillgängliga, och det finns även bilder på de flesta tjurarna. Blir ni sugen på att beställa någon tjur men vill veta mer om den, slå en signal till någon i avelskommittén så ska vi försöka hjälpa er.

Riktade parningar.

Har ni en intressant ko som ni tror skulle passa som tjurmoder, ta då kontakt med avelskommittén så att vi kan resonera oss fram till en lämplig tjurfader. Annars kan det lätt bli så att flera använt samma tjur på sina bästa kor vilket har hänt nu i vinter då vi fått in fem st tjurkalvserbjudanden på kalvar efter 6849 Aragorn! Där hade det varit bättre att kunna sprida ut tjurfäderna på ett tidigare stadium, för hur intressant en tjur än är så kan vi aldrig köpa in så många som fem st till semin!

Thomas Lundholm.

ALLERGIER OCH MJÖLK

UNDER DETTA FÖREDRAG pratar Michel Lepage om mjölk, ost och hälsa, intolerans och allergier. Skillnaden mellan allergi och intolerans, är att om man är intolerant så tål man mer eller mindre av födoämnet, är man allergisk så tål man det inte alls. Mjölk innehåller en mängd näringsämnen såsom; protein, fett, mjölksocker, mineraler och vitaminer.

Kalcium (Ca)

Kalcium är den viktigaste beståndsdel i skelettet. Men den påverkar även andra funktioner såsom blodtryck osv. Kalciumtillförseln är speciellt viktig under tillväxtåren (0-20 år) för det är under den tiden som skelettet byggs upp. Rekommenderat dagsintag (RDI) är då ca 1200 mg/dag, för att sedan sjunka till 900 mg/dag för vuxna, gravida bör äta mer. Vi kan tillgodogöra oss ca 80 % av det intagna. En liter mjölk innehåller ca 1200 mg Ca, men man kan ju även äta ost för att få i sig kalcium. Det man ska tänka på då är att ost som är gjord på långlagrad (4 dagar) mjölk som är kyld till 2-4°C, innehåller mindre kalcium, ca 50 mg vilket motsvarar att 4,2 % förloras. Vid pastörisering sker en viss återfångning av kalciumet, ju snabbare pastörisering desto bättre är det. Pastöriseringen i sig gör även att en viss del av kalciumet inte kommer med i osten. Ostens surhetsgrad påverkar även innehållet av kalcium, i en syrakoagulerad ost, t ex. färskost, löses allt kalciumfosfat upp, och dräneras därefter ut med vasslen. Därför innehåller den bara en bråkdel av det kalcium som en löpekoagulerad ost innehåller.

Proteiner

Mjölproteinallergi kan yttra sig som eksem, diarré eller matsmältningsproblem. De vanligaste är att man är allergisk mot ko-mjölksproteiner, men det finns även de som är allergiska mot get- och får mjölksproteiner. Aminosyror är proteinernas minsta beståndsdelar, aminosyror är ihopkopplade och kallas då för peptider eller polypeptider. Flera polypeptider bildar tillsammans ett protein. Då vi äter proteiner kommer dessa att brytas ner till polypeptider, peptider och slutligen ner till aminosyror, detta görs av enzymer i vårt matsmältningssystem. Det är mellansteget i form av peptider och polypeptider som kan orsaka allergier. För vissa människor kan det fungera att äta väl lagrad ost, anledningen till detta är att under lagring av ost sker en sönderdelning av proteiner till polypeptider, peptider, aminosyror och slutligen till ammoniak, det är bakterie- och mögelenzymer som sköter detta. Väl lagrad ost innehåller således lite eller inga peptider och polypeptider.

Laktos

Laktosintolerans uppkommer hos vissa personer för att enzymet laktas saknas eller finns i otillräcklig mängd i tunntarmens slemhinna, det betyder alltså att man klarar av mer eller mindre mjölk. Laktos består av två sockerarter (glukos och galaktos), laktaset är det som klipper upp bindningen mellan dessa så att vi kan tillgodogöra oss dessa sockerarter. Om man är lindrigt laktosintolerant kan man prova att dricka opastöriserad mjölk istället för pastöriserad, anledningen till detta är att mjölk innehåller laktas som kan börja "klippning-en". Vid pastöriseringen förstörs laktaset så man får ingen hjälp på det viset. Ost och syrade mjölkprodukter räknas som laktosfria och kan oftast ätas av laktosintoleranta, anledningen till detta är att mjölksyrebakterierna redan har förbrukat all laktos i dessa produkter. Man ska dock se upp med vissa osyrade ostar samt ost som innehåller stabiliserad ostmassa. Det senare är en metod som används inom industrin för att få en mjukare och smidigare ostmassa. Tillvägagångssättet för detta är att man stoppar ostens syring vid ett bestämt pH genom att salta och kyla ostmassan.

Fett

Fett och de ingående fettsyrorerna är viktiga bl a för uppbyggnad av cellerna i hjärnan, fett för dessutom med sig de fettlösliga vitaminerna A och D. En för stor mängd fett gör att vi går upp i vikt speciellt om fettet kombineras med socker. Andra anledningar till att vi går upp i vikt kan vara genetiskt, stress, tobak eller helt enkelt för lite rörelse. Det är skillnad på fett i olika slags mjölk, t ex getmjölken har mindre fettkulor än komjölken om räknas därmed som en mer lättsmält variant.

Vitaminer

Mjölk innehåller följande vitaminer som bl a har dessa funktioner i kroppen:
B1: förbränningen av socker
B2: protein och energiomsättning
B12: produktion av röda blodkroppar
A: hud, ögon och slemhinnor
D: kroppens upptag av kalcium och fosfor
A och D är fettlösliga och det innebär att det krävs fett för att kroppen ska kunna tillgodogöra sig dem och det passar ju bra eftersom det finns fett i mjölk. Michel tycker inte att vi ska sluta dricka mjölk eller äta mjölkprodukter, för man går då miste om många näringsämnen som finns i dessa.

Text Ida Olofsson

Mina tankar om Fjällkon i dagens jordbruk

Ja, hur är det med fjällkon i dagens lantbruk?? Vi har allt mindre och svårare möjligheter inom vissa mejeriföreningar att komma in.

Jag kan bara ta mig själv som ett exempel, hade/har planer på att återstarta mjölkleveranser igen trots att jag blivit djurskyddsanmäld av en knäpp granne. Så jag tog kontakt med DeLaval:s representant i området, vi diskuterade fram en bra lösning på en lösdrift med plats för kor + ungdjur och robot/tandemstall, alltså ladugården var gjord för fjällkor, ganska ovanligt för vissa myndigheter att fatta (ni ska få se senare... hur vissa uttryckte sig) antingen en robot eller en mjölkgrup kallad tandemstall, alltså korna går in i ett eget bås och mjölkas, nog om det.

Vi kom så långt att ritningar är klara, banken kontakades som även ville att jag skulle kontakta Milko (numera Arla), (nu kommer en märklig historia) så jag skulle få klart med att leverera innan bygget skulle sätta fart. Kände redan i detta läget att jag skulle springa i en tvär backe uppför, sent omsider så fick jag då kontakt med en person på medlemsavdelning inom Milko, hon skulle kontakta logistik avdelningen som det så vackert heter, sedan kom en innerlig väntan i 2 veckor!! innan jag fick svar, och då ska ni veta att under dessa 2 veckor så påbörjades en ansökan om investeringsstöd från mig till länsstyrelsen i Dalarna (ytterligare en konstig historia skulle dras upp, skulle de visa sig) ja, så kom domen då per telefon, men det var jag själv som fick ringa upp Milkos logistikavd!!!!!!!!!!!!!!

Och svaret som kom från en bitsk människa blev: tvärnej det skulle kosta dig så mycket pengar att du skulle gå i konkurs inom ett år!!!!!!!!!!!! och det ska komma från Milko mejerier.

Jag skulle då få betala 12000 kr/mån om året bara för att de skulle hämta mjölk hos mig varannan dag. Men de värsta var att de nervärderade mig totalt när det handlade om fjällkor som skulle vara i ladugården, men hur ska du få ihop all mjölk, de kommer mjölka ihop max 1000 lit varannan dag för fjällkorna mjölkade dels dåligt, dels dålig kvalitet, och dels så var det en så dålig mjölkko som snart var utdöd i Sverige, kom nu ihåg att dessa ord kom från en tjänstekvinna på Milkos medlemsavd. ni kan ju tänka er hur en annan som fick ta emot dessa lögnar och förtal om fjällkon kände sig.....

Så kommer jag tillbaka med ett samtal från länsstyrelsens lantbruksenhet och tyvärr så av någon anledning så blev jag kopplad till dess enhetschef Hans Lillpers, och där kom nästa utskällning eller vad jag ska kalla det, ja sa denna chef, du skulle satsa på mjölk och fjällkor du ???, ja, sa jag lite ursäktande, är det något fel på det, och nej fjällkor är fina kor men jag ska säga dig de ska nog inte mjölkas utan ha dem som betesdjur för att hålla landskapet öppet, (kändes som jag fick värsta käftsmällen) för om vi får in din ansökan och det gäller mjölk så kan du inte förväntad dig att vi godkänner den, och förresten så mjölkar de så dåligt så du kommer nog aldrig få någon ruljans på denna gård (åter igen ett myndighetsövertramp för att klämma ner mig).

Du jag vill prata med min handläggare om detta inte dig, sa jag, hon är inte inne så återkom senare KLICK i telefonen.

Sedan bad jag denna handläggare att dra tillbaka min ansökan vid ett senare tillfälle, för jag kände mig så nedvärderad ända ner till stortårna så jag orkade inte ta tag i detta mera.

Nå vad har detta med fjällkor undrar du ??
Jo det som slår mig är att varför ska myndigheterna slå ner på en av våra lantraser??
Är det bara SRB o Holsteinkor som gäller i myndighets Sverige idag??

Jag trodde i min enfald att jag skulle slippa höra dessa dumma ord i mina öron under min livstid, men numera så får man ju aldrig förundras av vad som sägs från myndighets personer i detta land.
Nå, hur går det för min egen del då ??
Jo, korna får väl vara fortsatt dikor (vill hellre att de producerar mjölk) i 3 år till, om jag inte gör något under dessa år så blir de sista fjällkorna kvar i byn år 2014 sedan förblir denna by ko-lös för all framtid .....
Som ni som har rödkulletidningen har jag annonserat om en annan gård men utan resultat, men har hittat en annan gård i ett annat län som skulle passa men då är det ytterligare 2 st intressenter på denna gård så är väl chansen minimal att jag får tillträde till gården.

Peter Andersson, text och foto

Svar till Peter Andersson.

Det är alltid roligt att få insändare från medlemmarna i Fjällkon!! Även om dom kanske inte är av den lättimma och roliga sorten för man blir ju inte annat än seg av att läsa om behandlingen som du fått av Milko/Arla och inte minst Länsstyrelsen i Dalarna! Men icke Arty så är den mycket viktig och reser ett antal frågor som man gärna vill ha svar på. Vi ska ha nästa styrelsemöte den 14/6 och då kommer jag att ta upp denna insändare som en punkt och resonera med styrelsen om hur vi på lämpligaste sätt ska gå vidare med denna fråga.

Instinktivt känner jag att jag skulle vilja att föreningen skrev till Milko/Arlas ledning för att få det klargjort vad man har för framtidsvisioner för sin mejeriförening. Vill man bara ha färre och färre leverantörer (vilket man ju får i nuläget)? Tidigare i höst stöp en annan planerad fjällkobesättningsetablering inom Milkoområdet på samma intransportkostnader. Några av fjällrasens största besättningar levererar till Milko och menar man verkligen att fjällrasens mjölk skulle vara så dålig? Om man skulle det så är ju den totala okunskapen om mjölk kvalitet kanske en förklaring till Milkos katastrofala ekonomiska utfall de sista åren! Jag menar att vet man inte så pass om mjölk som det låter av detta uttalande så är kanske mjölkbranschen fel anställningsforum för den personen.

Vad sen gäller länsstyrelsen så är det som det alltid varit och verkar fortsätta vara att Norrlandslänens länsstyrelser ser ut att vara befolkade med de allra mest trögtänkta och inskränkta tjänstemännen. Där har man inga framtidsvisioner i onödan! Ska vi gå vidare där så behöver vi nog resonera mer med dig om vem som sagt vad och när för att inte göra saken värre om du skulle vilja göra en ny ansökan! Man får ju inte elda upp alla skepp på en gång!

Man skulle även kunna dra detta till en ytterligare nivå

Vi har inte fått svar på de brev vi skickat till jordbruksdepartementet (vad det nu heter efter sista namnbytet) hösten -09 och kanhända din insändare skulle kunna vara en ytterligare sak att ta upp i ett brev dit med krav på svar de tidigare ställda förslagen och frågorna. Vi får höras av och se vad du tycker i frågan innan vi går åstad.

Robert Nilsson

Fjällkon Biologiska gränser.

Inom lantbruket har man ofta tänkt att just mjölkkon inte har någon biologisk övre gräns för produktionen. Redan när Beecher Arlinda Ellen 1972 nådde 24 800 kg mjölk på ett år så infann sig den frågan. Hon låg på en dagsproduktion på 90 kg mjölk under lång tid. Finns det någon gräns för en mjölkkos produktion?

Under senare år har man dock haft problem att höja den genomsnittliga produktionen. Kor som kommer över femtio kg mjölk per dag tycks få ett kort liv. Alltså kan den biologiska gränsen för en "normal" mjölkko ligga vid 10 000 kg per år. En "normal" mjölkko är idag en Holsteinko. En ko med levandevikt på 650 kg. Det blir cirka 15 kg mjölk per kg kroppsvikt och laktation. För en Fjällko blir motsvarande resultat närmare 6500 kg. Högre krav på en Fjällko än detta är orimligt och kan bara medföra ett kortare liv för kon och sämre total ekonomi för djurägaren. Vad innebär detta för avelsarbetet?

Dagens hysteriska produktionskrav i aveln är en återvändsgränd som bara gynnar seminindustrin. I stället borde vi återgå till det "lugnare" avelsurval som användes förr. Sätt en biologiskt rimlig avkastningsmall, som till exempel 12 kg mjölk per kg levande vikt (≈ 415 kg levande vikt som standard) och laktation. Sätt upp vilka fett- och proteinprocent som är idealiska, t.ex. 4,3 % fett och 3,7 % prot. Fokusera på att öka frekvensen av de mejeriidealiska genvarianterna. Avla bort veterinären ur ladugården, alltså mastiter och andra problem! Och icke att förglömma, kornas humör, ty kornas goda humör kan man lätt förlora i aveln!

Detta innebär att en tjur bör vistas inom spannet 90 till 110 i de flesta egenskaper som kan redovisas. Utom, kanske, i speciella fall som lynne och sjukdomsfrekvens. Ty annars kan man ifrågasätta om tjuren verkligen är rastypisk och därmed ett riktigt avelsdjur. Man kan verkligen ifrågasätta om man skall avla på avvikande individer även om man just för tillfället tycker det är gott avelsarbete och önskvärd utveckling.

Thomas Gunnarson

Svar till Thomas Gunnarsson:

Ja Thomas egentligen tycker jag på många sätt att det du skriver är rätt. Det känns dock som om du vill slå in redan öppna dörrar och nån som faktiskt inte finns. Tyvärr kan jag inte heller svara dig kort eftersom ämnet är sånt att frågorna kan vara korta men svaren blir långa om man vill försöka förklara. Jag vet inte om jag lyckas men jag gör ett försök i en artikel här bredvid.

Robert Nilsson

Fjällkon

Var ligger rätt biologisk gräns?

Den högst avkastande lantrasen i världen anses vara den västfinska och jag vet att avkastningar på över 50kg per dag förekommer. Jag har dock aldrig hört om fjällkor som mjölkat 50kg men väl flera som legat kring 45kg per dag som allra mest. 45kg är väldigt mycket och innebär att fjällkon gör 10% av sin levandevikt i mjölk per dag och det kan då jämföras med 65-70kg om det varit en Holstein.

Ser vi på årsavkastning så ligger de bästa fjällkorna om vi använder Tomas mått på kring 28kg mjölk per kg kroppsvikt och år i snitt. Men det är ju då enstaka år.

Ser vi på högsta genomsnittsavkastning för en fjällras så får vi fram att hon under 8,6 år mjölkade dryga 23kg per kg kroppsvikt och år i snitt. (jag har räknat med 450kg levandevikt) Skulle vi översätta det viktmässigt till en SRB ko så skulle hon då snitta drygt 15000kg per år i 8,6 år för att matcha det som den bästa fjällkon åstadkommit.

Vi kan även titta på vad det blir om vi räknar på den fjällko som haft högst livstidsavkastning genom alla tider. Då får vi fram att hon gjorde nästan 21 kg per kg kroppsvikt och år i snitt under 13,2 år!

Av det kan vi dra slutsatsen att för de bästa fjällkorna är det klart möjligt att kontinuerligt under lång tid ligga på en produktion av över 20kg mjölk per kg kroppsvikt och år. Men nu består ju en besättning inte bara av rekordkor. Dessutom är enskilda kors avkastning enormt miljöbetingad.

Tittar vi på de högsta besättningsmedlen i rasen så har vi besättningar som uthålligt under flera år legat över 16kg mjölk per kg kroppsvikt per år i snitt. Detta utan att vare sig rekrytering eller veterinärbehandlingar blivit högre. Det har alltså varit en produktion korna har klarat av utan att "bränna ut sig". Däremot får nog bonden engagera sig en del. Men låt oss titta på avkastningsnivån i besättningar ett tag.

Avkastningsnivån i besättningar.

Jag har nu läst kopapper i snart 30 år och djupstuderat rätt många besättningar, (det låter nästan knäppt när man skriver det, men är tyvärr sant) och då visar det sig att om man av någon anledning släpper/tappar fokus på avkastningen så är det inte så att man stannar i utvecklingen där man är eller på en lämpligt trevlig nivå utan man sjunker. Man kan sjunka olika snabbt beroende på från vilken nivå man började och beroende på rekryteringshastigheten i besättningen, men sjunker gör man. Det är så enkelt att se och skulle gå så fint att exemplifiera, men i våran lilla krets så är det svårt att visa på en besättning utan att rätt många kan räkna ut vem det är bakom siffrorna, och det vill jag inte göra utan ni får tro mig på mitt ord när jag säger att något avkastningsmässigt status quo finns inte. Åtminstone har jag inte hittat det än.

Det verkar vara (även om jämförelsen haltar) nästan som med aktiekurser och huspriser, endera går dom upp eller så går dom ner.

Även besättningar som år från år synbart ligger kvar på ungefärligt samma avkastningsnivå kan jobba med att gallra bort sämre kor, noggrant välja tjurar och verkligen försöka höja avkastningen. Har man otur och får kvigorna efter "fel" kor och kanske mister nån viktig avelsko för snabbt så syns snart inte ansträngningarna. På enskild besättningsnivå är det ju även så många faktorer mer än aveln som påverkar avkastningen så det kan vara svårt att se igenom vad som ligger bakom just en viss besättnings 5823kg ecm i snitt. Det kan vara bra eller dåliga foderår, för liten tillgång på arbetskraft i skörden, sjukdom, familjeproblem, trassel med juverhälsan i besättningen och många fler orsaker som styr avkastningsnivån utöver den "genetiska nivån" i den. Avkastningsnivån i besättningen är även (med få undantag) helt ointressant ur avelssynpunkt om man ser till sjukdomsresistenser och lynne. Miljövariationen från besättning till besättning är så stor att en ko som är sjuk och nervös i en lagård kan vara frisk och lugn i en annan. Så vi släpper besättningsnivån och tittar på rasens genomsnitt vilket är det säkraste måttet vi har på rasen.

Storleken spelar tyvärr roll!

Resonemanget i Tomas insändare stämmer i stort sätt klockrent på Holstein, SRB och SJB som idag alla är världsraser med för Holstein och SJB miljontals kor i avelsbasen och tusentals prövade tjurar världen över. Med det urvalet kan man lätt vikta över aveln mot andra egenskaper än avkastningsförmågan och satsa på att behålla den och förbättra det andra. Nu ska man komma ihåg att alla egenskaper inte är så lätta att avla på. Avkastning och juverform är relativt lätta att bedriva urval på men till exempel sjukdomsresistenser är betydligt svårare. Man behöver rejält stora dottergrupper (150-200st) med en korrekt insamlad faktabas för att veta att man använder rätt tjur. Så då kan man fråga sig, har vi det inom fjällrasen? Svaret är än så länge Nej, tyvärr inte ännu!

Eftersom vi fortfarande är en liten ras, till och med en mycket liten ras om vi jämför med de övriga tidigare nämnda så är vi hårt begränsade av verkligheten. Enklast och tydligast syns det på faktumet att vi inte nämnvärt lyckats öka rasens genomsnittsavkastning de senaste 20åren. Vi ligger fortfarande kvar på runt 5800kg ecm i snitt! Är det då ett misslyckande? Nej det är egentligen en framgång (kan synas tveksamt men stämmer i alla fall) för det vi gjort är att ha tagit en genetiskt liten och närbesläktad ras ut ur en korsningspopulation och renavlat den med äldre material samt breddat den rejält ur genetisk synvinkel men ändå klarat av att hålla avkastningsnivån! Det är utan tvekan en framgång. Vi har alltså med hårt arbete och en del tur klarat av det som alla förstasigtpåare inom SKB-aveln sa var omöjligt. Dom sa alla unisont att vi skulle tappa avkastningsförmåga, att bibehålla avkastningen med att använda äldre tjurmaterial var helt omöjligt fick vi höra på varje SKB-stämman. Som exempel på att vi klarat vår

del bra kan ju bara pekas på att inte ens SKB-aveln kunnat gå ifrån fjällrasen avkastningsmässigt fast dom haft kvar fördelen att kunna använda bra avkommebedömda tjurar under hela tiden och dessutom kunnat nyttja korsningsaveln. Enligt officiell statistik från Svensk mjölk så mjölkade år 2010 de fjällkor som blivit omkodade till ras 41 (442st) 5955kg ecm i snitt (2009 var det 5728) och de 1172 kor som stod kvar som SKB varav en hel del är fjällkor mjölkade 5801 kg ecm i snitt.

Hur ligger vi till?

Tittar vi på fjällrasens genomsnittsavkastning i kg ecm som idag är ungefär 5800 (om vi tar med alla fjällkor och inte bara dom omkodade i 41) och delar det med 450kg som jag nog tror är en relevant snittvikt så ger det 12,9kg avkastning per kg kroppsvikt. Går vi på Tomas viktförslag på 415kg så blir det bra precis 14kg avkastning per kg kroppsvikt. Skulle vi se på kravbesättningarna inom rasen är jag lur på att vi ligger rätt prick på de 12kg som han föreslår som ett ideal. Vi kommer heller knappast att kunna höja den nivån annat än mycket långsamt så länge som vi har ett gruppa-velssystem för att hålla en genetisk bredd. Att skrota gruppaveln anser jag som uteslutet så länge rasen är så liten och kan hända den aldrig ska skrotas helt om än man kan diskutera dess utformning (det får framtidens bönder bestämma). Den är en enkel försäkring för att inte hamna i en inavelsfälla. Den möjliggör dessutom för enskilda djurägare att om man så vill avla snävare för att hålla uppe sin egen besättnings avkastningsnivå utan att rasen för den skull lider av det.

Det blir alltså ett akademiskt resonemang om vilken avkastningsnivå man ska ha, för 15kg ecm per kg kroppsvikt i snitt för rasen behöver man inte vara överdrivet rädd att vi ska nå så länge vi är en liten ras och har en breddavel. Skulle vi öka rasens storlek med säg 10000kor i kontroll så skulle det inte nämnvärt ändra på förutsättningarna, utan bara få säkrare data i aveln. Personligen tror jag man måste upp på närmare 50 tusen kor i kontroll för att avkastningen skulle öka snabbt med bibehållen kvalitet på alla andra egenskaper. Då skulle det i så fall finnas en avelsbas att på allvar diskutera hela rasens avelsinriktning utifrån, och sen kunna genomföra den. För vi kan ju ha vilka mål som helst, det gäller ju att ha verktygen att nå dom om dom ska vara intressanta att diskutera på allvar. Som det är nu får vi allt fortsätta att satsa uppåt för att bibehålla det vi har. Vi får "sikta på stjärnorna för att nå ladutaket".

Varför gör vi då som vi gör nu!

Den tanke som styr vårt avelsarbete är rätt enkel och går egentligen ut på att testa så många tjurar som möjligt. För att de få tjurar per år (ca 4st) som blir insatta som ungtjurar och sen avkommebedömda ska gå så bra som möjligt så försöker vi ju naturligtvis ha så bra tjurmodrar som bara möjligt är ur avkastningssynpunkt. Tanken är att få med bra mjölkanlag på modernet från så nedärvingssäkra kor som möjligt eftersom vi har ett mer osäkert tjurmaterial, om vi bortser från de ytterst fåtaliga tjurfaderna som 6715 Lage, 6758 Bula och

Fjällkon

6787 Laro som har mer än 200 döttrar i sin bedömning. Men kommer vi dragande med en äldre tjurfader för breddens skull till Viking Genetics, så vill det till att det finns mjölk hos modern för att göra det trovärdigt i deras ögon, så enkelt är det i denna värld.

Tanken med att ha högavkastande tjurmodrar är även att om en ko mjölkar 9000 kg i snitt i 9år så kan hon rimligen inte ha ett juver som är kasst, och hon kan heller inte i någon större utsträckning ha anlag för att vara allmänt racklig och svag. Ska en ko kunna mjölka så mycket så länge så måste den helt enkelt fungera och vi har inte just större möjligheter i praktiken än så att jaga efter sjukdomsresistenser och annat nyttigt i aveln än att använda gamla beprövade högmjolkare som tjurmodrar. Har vi tur har hon även mjölkande döttrar efter sig som man kan ta med i bedömningen för att se vad hon ärver. Sen har den uppmärksamme sett att vi även försöker sätta in kor som tjurmodrar som fungerat på fäbod och kor som fungerar i kravbesättningar för att få med så mycket material som möjligt i aveln. Den som vill kan titta på hemsidans lista över kor med hög livstidsavkastning så ser man att vi har använt de flesta av dom i aveln.

När har vi största chansen till framgång?

Jo för varje ny besättning som bildas och ansluts till kokontrollen så har vi ett gyllene tillfälle att leta bra kor och kommande tjurmodrar. För aldrig är den miljömässiga belastningen så stor på korna som när man köper ihop en ny besättning. Då blandas bakteriekulturer från flera stallar och juvren testas den hårda vägen. Fungerar en ko i en sån miljö så har den antagligen bra anlag för att "hålla veterinären från lagårn" så då gäller det att vara framme och ha en dialog med djurägaren. Ju mer kon dessutom mjölkat desto hårdare är hon testad, mer finesser än så är det som regel inte i vår avel och framförallt mer än så hinner vi inte med att jobba med ideellt om vi ska vara bönder också.

Däremot är det av största vikt att vi får igång testningen av mjölkproteinerna så vi kan komma vidare på den kanten, för den är möjlig att addera till det som vi gör idag eftersom det är så få ungtjurar som ryms att testas varje år så finns det tjurmodrar i nog stor mängd för att få fram såna som även har rätt proteinanlag (bara vi får dom testade). Det problem vi har är att ingen utbildad människa med intresse och månadslön från nåt håll vill jobba med saken, utan vi måste driva allt själv och tyvärr blir vi ju inte yngre och friskare med mindre att göra för varje år som går så ofta hinner/orkar vi inte göra det vi skulle vilja för rasen.

Så kontentan av allt jag försökt säga är att om vi slutar att sträva uppåt kommer vi att sjunka, därför måste vi fortsätta att göra urval på bra avkastning på djuren. Det lilla antalet testade tjurar sätter även ett effektivt stopp för möjligheten att årligen få fram nya tjurar med varierande härstamning som fyller alla de krav Tomas önskade och som vi väl alla vill ha. Något år kan det komma fram en "idealtjur" men att hitta nya kontinuerligt är inte lätt när rasen ännu är så liten. >>>>>>>>>>

Fjällkon

Titta efter i listan över bedömda tjurar så syns det med önskvärd tydlighet att tjurar som är bra på allt är det synnerligen klen med. Det närmaste en idealtjur vi någonsin kommit är 6715 Lage som varit oöverträffat bra på alla bruksegenskaper och ändå haft bra med mjölk. Han föddes dock 1987 så dom kommer inte i flock dom där idealtjurarna! Vi ska titta på hans bedömning och vad hans ättlingar presterat i aveln i ett kommande nummer.

Mjolkproteinerna är dock rasens chans och den får vi inte missa. Vad gäller lynnet så är det enligt min mening mest en miljöfråga. Mjölkar man korna så är andelen som måste gallras bort på grund av lynneshalvt så liten att det inte är något problem idag.

Har någon en konkret idé om hur vi skulle kunna göra på annat sätt så kom för guds skull med ett inlägg i frågan får vi testa idén!!

Robert Nilsson

Föreningens ekonomi

Föreningens ekonomi är nu "på grön kvist"! Fjölårets ekonomi ser väldigt bra ut.

Resultat och balansräkning kommer i nästa nummer.

Hälsningar från revisor
Lennart Olofsson

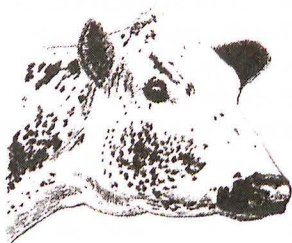
Dom här sidorna på nätet verkar vara informativa:

<http://www.sva.se/sv/navigera/Djurhalsa/Not/Sjukdomar-hos-notkreatur/Sommarsjuka/>

<http://www.sva.se/sv/navigera/Djurhalsa/Not/Sjukdomar-hos-notkreatur/Betesfeber-hos-idisslare/>

Fakta blad:

<http://www.sva.se/upload/pdf/Djurh%a4lsa/F%a5r/Betesfeber%20hos%20idisslare.pdf>

Gamla recept från Hälsingland.

Skrivet av "Sally" i skriften "Bergsjö-Bygden" utgiven av Bergsjö hembygdsförening - 1973.

Ostkaka (Hälsingeostkaka)

Man värmer mjölken lika varm som om den vore nymjölkad. Sedan gör man en redning på 1 struken msk vetemjöl på varje liter mjölk, 2 msk ostlöpe till 10 liter mjölk. Sedan får man röra om till dess man ser att det börjar löpa. Sedan får de stå tills det är färdiglöp. Då får man röra om allt riktigt. Därefter skall de stå så osten får sjunka till botten. Sedan slår man av vasslan så det blir minsta möjliga kvar. Sedan har man ostmassan till en form. Strö över lite socker och grädde. Grädda i vattenbad i ugnen. Kakan skall växa i ugnen till 3 cm innan den blir färdig. Så skall den ha vackert ljusbrun färg, då är ostkakan färdig.

Pauk

När man gjort ostkaka, då gör man ett hastigt uppkok av vasslan, då bildas en vit massa. Då tar man den och gör en god avredning, får ett hastigt uppkok, smaksätter med lite socker och kardemumma och får kallna. Detta blir en god smörgåsrätt.

Rörost

Man slår 2 liter mjölk i en kastrull, så har man en msk ostlöpe i, innan dess skall mjölken vara värmd innan man har i löpe. Får stå tills det löper. Sedan skär man några kors i osten. Så ska den kokas tills den blir ljusbrun. Om det är mycket vassle så slår man av lite. Sen gör man en avredning av fin gräddmjölk och smaksätter med lite socker och kardemumma. Och det får ett uppkok. Sedan är det färdigt att slå upp i en skål, och det får kallna.

Färskost

5 liter mjölk uppkokas, sedan tar man 1 liter kärnmjölk slås i den när det kokar. Det går bra använda filmjölk också. När det blivit ost, slår man det hela i en duk som inte är så tät så vasslan kan rinna av, får kallna i duken, sedan kan man slå upp den på ett fat, strö över lite kanel.

Messmörs -kams

Man löser upp messmör i vassla, sedan skall man göra en deg av vetemjöl och kornmjöl och baka små kakor, som man kokar i vassla eller vatten, som skall saltas lite. Men det blir bäst med vassla. Sista dagen på fäboden, då skall man göra messmörs- kams för att ta hem till bygden. Så var seden då.

Mormors Kalvost- Kalvdans.

Samla råmjölk från de 3-4 första mjölkningarna från den nykalvade kon blanda ihop mjölken så den blir lagom gul - (kraftig)

du kan sedan prova att ställa en kopp mjölk i vattenbad i en kastrull tills den stannat, och sedan dela den med en sked och titta om den blev för hård, i så fall så spä på lite med mer mjölk från 4e målet.

vill den inte stanna eller blir bara lite halvlös, då är den för tunn, men lägg i ett par ägg, i resten av mjölken.

Krydda med salt, socker, kardemumma och kanel efter smak-

häll i smorda formar ställ mitt i ugnen i vattenbad och grädda i 150 grader tills den stannar.

Äts med god söt sylt eller saftsås.

Louise Lindquist

Diplom för hög livstidsavkastning!

Svensk Fjällrasavel har sedan starten 1996 försökt att stimulera och sporra medlemmarna att vara rädda om och sträva mot hållbara kor, därför inrättade vi en serie diplom för hög livstidsavkastning. Det är tre olika diplom för tre olika nivåer på avkastning:

Diplom C

- Kon ska ha mjölkat sammanlagt 3500 kg smörfett och protein.

Diplom B

- kon ska ha mjölkat sammanlagt 5000 kg smörfett och protein.

Diplom A

- kon ska ha mjölkat sammanlagt 6500 kg smörfett och protein.

För att vara berättigade till diplomerna

Finns det några punkter som ska vara uppfyllda:

- * Kon ska vara berättigad till Mutro-stöd för Fjällras.
- * Kon ska naturligtvis vara ansluten till kokontrollen.

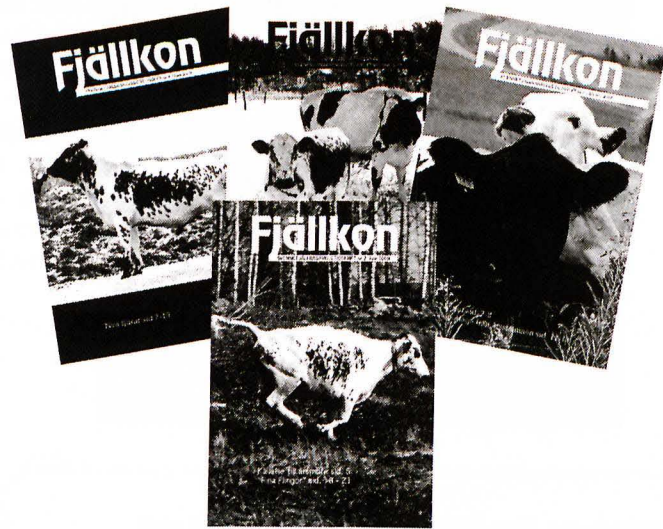
Anmäl kon nu!

När ovanstående kriterier är uppfyllda så meddelar djurägaren till Svensk Fjällrasvel när kon gått till slakt och full livstidsproduktion finns. Diplomet utdelas på föreningens stämma eller skickas till djurägaren om denne är förhindrad att närvara vid stämman. OBS! Du som har en ko som uppfyller ovanstående ombedes att redan nu höra av Dig till föreningens expedition c/o Kristina Torén. Se adress på sid 4. Diplomen kommer att delas ut på stämman i sommar.

Fjällkon

Hur ska vi göra med tidningen?

Vi har under de senare åren fått kämpa allt hårdare för att få ihop till 4nr av fjällkon per år. Kristina jobbar heltid med dryga restider varje dag och hon är endast lejd för att sammanställa tidningen det ingår inte att hon ska fylla den med eget material, till det finns ingen tid utan vi måste ge henne det som ska in i tidningen. Jag har själv betydligt sämre med tid att skriva och sen jag blev ordförande så är det inte bättre på den punkten. På förra stämman så bad jag dom närvarande om hjälp med material till fjällkon och berättade att jag eftersom jag innan jag blev ordförande redan hunnit lova STN-föreningen en del hjälp med några kapitel till deras bok om STN-rasen så var det lite kris med tiden att skriva.

Det har väl inte direkt strömmat in material sen dess och det mest tydliga som kom in var ett väldigt otrevligt brev där vi som för det mesta gör tidningen blev grundligt utskällda av en medlem för det urusla kvaliteten som fjällkon numera hade. Han hade tänkt att få in det som en insändare men jag stoppade den för tonens skull (han hade inte varit på stämman så han visste inte om mitt vädjande till de där närvarande). Det startade dock en del tankar hos mig och jag tänkte dela dom med er så ni får tänka över saken tills stämman i sommar.

Vi har nu satsat på att få fram en bättre hemsida efter att under många år fått kritik över hur dålig den gamla varit. Det har varit oerhört inspirerande att jobba med Görgen Majewski som hjälpt oss ta fram den och fortfarande hjälper oss färdigställa den, det har dock varit en aning ledsamt att konstatera att det är väldigt få som velat hjälpa till att fylla den med material och bilder. Trots att så många varit pigga på att berätta hur dåligt det var förut. Kanhända finns det en missuppfattning ute bland oss om att en hemsida "sköter sig själv" bara man väl gjort den. Tyvärr så är det inte så utan ska föreningen ha en hemsida som fortsatt håller en bra klass så måste den skötas och den måste skötas av några som

vet vad den handlar om och det är ju inga andra än vi som medlemmar som kan göra det. Vi kan aldrig leja ut skötseln av hemsidan på någon utanför "kovärlden" och tro att det ska fungera på sikt, en bra hemsida fördrar engagemang och tid. Tro inget annat!

Vad har detta med tidningen att göra då?

Ja det är så enkelt att nu kommer det att finnas ändå mindre tid över för tidningsskrivande för oss som oftast gör fjällkon idag och då ser jag inte att det finns någon lösning på problemet med att vi har så svårt att få fram material och tid att göra tidningen med 4nummer per år. Ja det finns förstås den lösningen att fler börjar skriva i den och berättar om sina favoritkor eller personligheter man mött i fjällraskretsar eller bara hur det står till på den egna gården eller vad som helst som inte är förolämpande eller kränkande. Man nu har jag så enträget bett medlemmar som jag pratat med om hjälp att få fram material under så många år att jag börjar så smått tvivla på den lösningen. Det finns en del som ställt upp och skickat in en del och jag är djupt tacksam till er alla, men nu måste vi ha fler som hjälper till!

Annars är det bara en lösning kvar och den är följande:

Ge ut två nummer per år!

Jag ser inte i dagsläget någon annan lösning än att vi går ned till två nummer per år. Nummer ett skickas ut i månadskiftet maj/juni för att kunna innehålla kallelse till stämman och nummer två skickar vi ut i början på december. Jag vet att det blir en klar försämring för dom som inte har tillgång till dator och kan följa föreningens arbete på hemsidan men det är helt enkelt omöjligt för mig att lägga ner de 4-6 dar per tidning som jag hittills gjort varje nummer, det bara inte går längre. Jag hinner inte med det som måste göras som ordförande som det är nu och jag vill inte ha fler oförsämda brev från missnöjda medlemmar. Då är det bättre att alla vet att nu är det två nummer per år så blir man inte sur när tidningen dröjer. En annan möjlig lösning är att ha en tunnare tidning som kommer ut fyra gånger men även det kräver ett betydligt större medlemsengagemang om den ska innehålla något annat än tjurlistor, köp o sälj, kontaktsida, och styrelseordet. Så frågan är kära medlemmar vad vill ni ha. Två nummer som är relativt välfyllda eller fyra tunna nummer?? Hör av er till oss i styrelsen innan stämman så vi kan diskutera frågan där!

Med vänlig hälsning RN!

Livdjursförmedling

Information

Hej alla kovänner!

Om jag inte svarar på telefontiden så lämna alltid ett meddelande så hör jag av mig så fort det går. Vi har också förmedling på vår hemsida: www.fjallko.se Där får ni annonsera själva

Mårten!

Livdjursförmedlare:

Mårten Dahlberg

Tel: 0612-532 67

Fax: 0612-531 07

Telefontid: Måndagar 12-13.00

OBS! OBS!

Leukos och BVD-prov ska tas 1 gång/år. BVD-provet (friförklaringen) får vara högst 3 månader gammalt vid livdjursförsäljning. För dem som är mjölkleverantörer sker detta automatiskt via tankprovtagning. Övriga måste kontakta sin Husdjursförening för anslutning/provtagning.

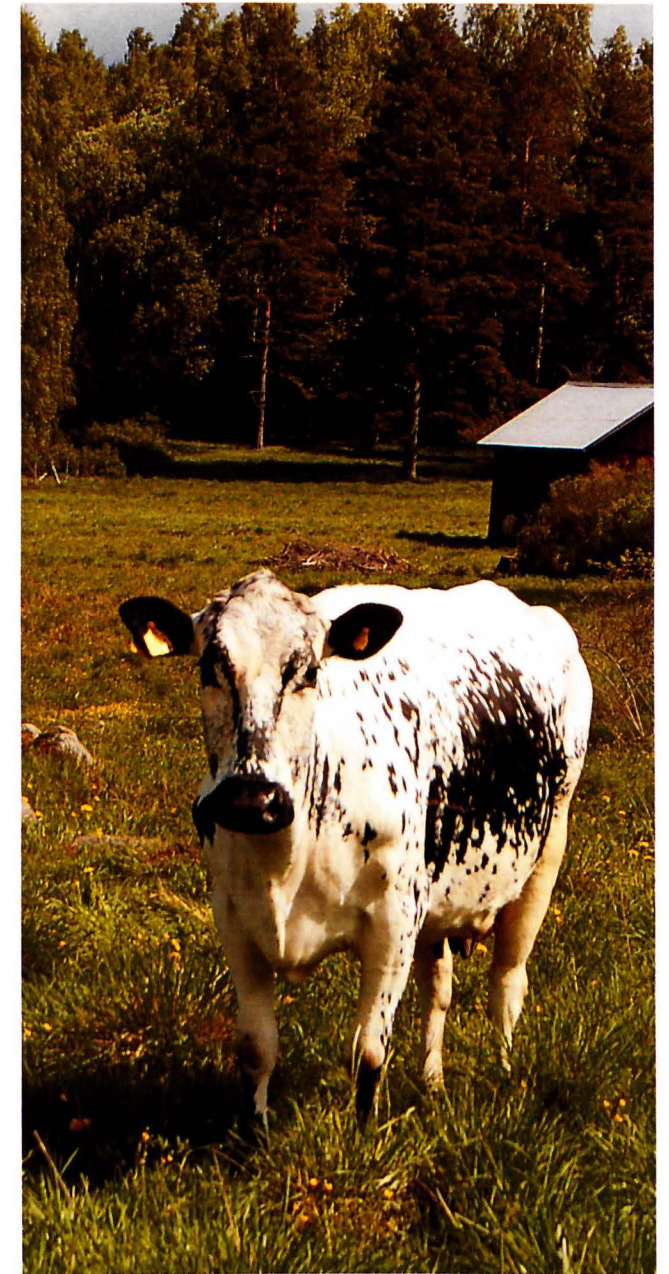
Till salu:

22 st fjällkor, 10 st kvigor anslutna till härstamningskontroll, kokontroll. BVD- och leukosfria samt vana vid fäbodbete.
070-653 25 79, Anders, Svedbovallen, Järvsö

Köpes:

Ko
Ulrika Sjöström, 0525-233 15, 0738-43 57 06

Kor till mjölkproduktion
Jannek Normark, 070-605 71 18

Den här kon kan ni komma att träffa på årsstämman hos Karin Lundquist och Håkan Strömberg.
Foto Kristina Torén

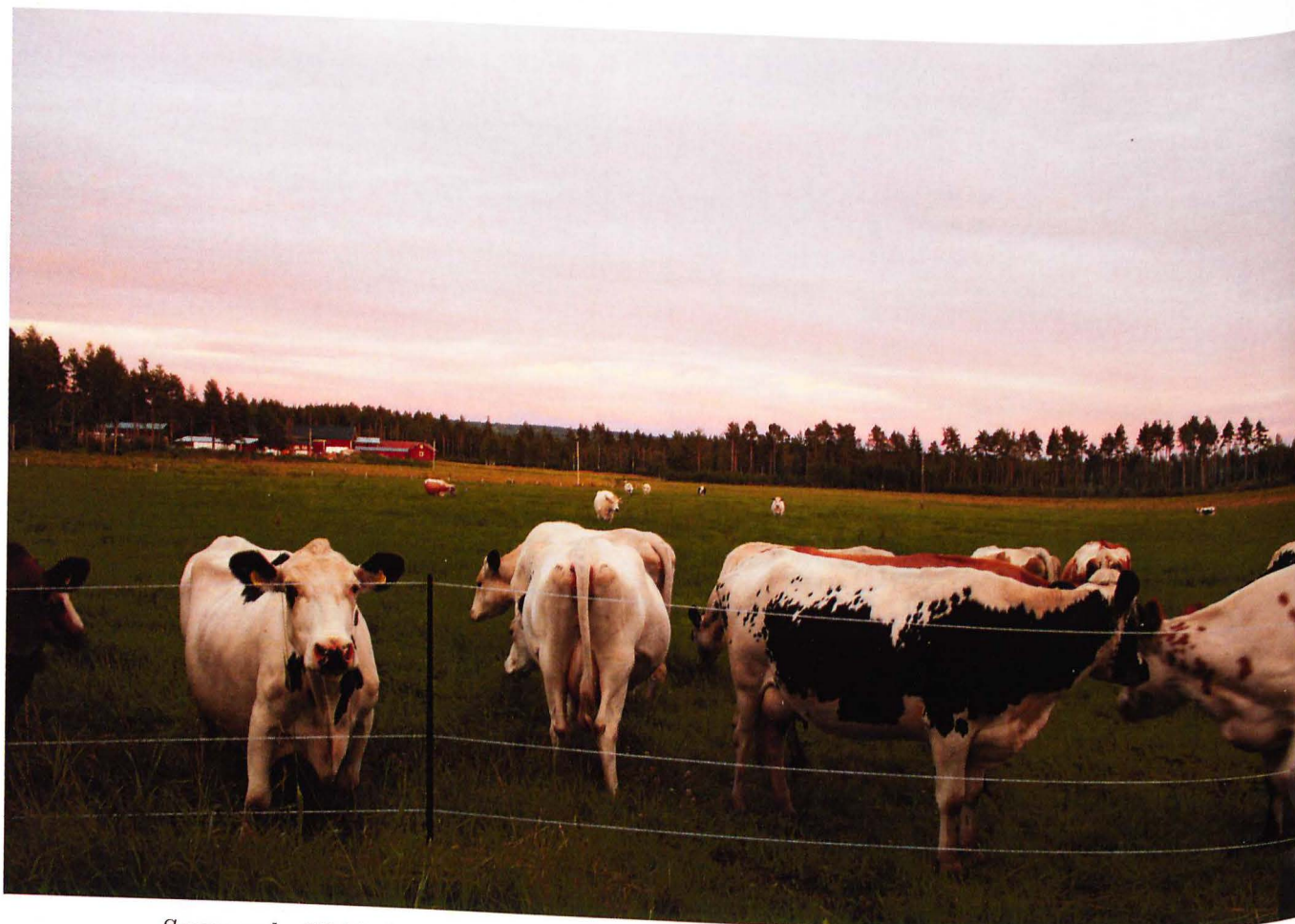

Porto betalt

~~Avs: Svensk Fjällrasavel
c/o Kristina Torén
Stagneliusvägen 23 VI
112 59 Stockholm~~

INSÄNDARBILDER

Sommarkväll i kohagen hos Johanna Engman, Orsa. Foto: Johanna Engman

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel